

astola

ikerketa eta historia

DURANGALDEKO URTEKARIA

12.zk 2018 • 5€

Paisaia nortasun ikur

 Ainara Flores Compains

 Txelu Angoitia / Jose Mari Uriarte

 Mugarra.

Erreka soinuak, azienden zintzarri hotsak, lur busti usaina, eguzkiaren goxotasuna, haize finaren laztana, belardien berdea, gailurretako harkaitzen handitasuna... Bertan bizi gara, gure nortasunaren parte da, bidelagun dugu, baina ohituraren poderioz ez dugu aintzat hartzen hainbeste ematen digun paisaiaren balioa, ezta hau osatzen duten elementuenak ere. Batzuetan, etxerako bidean oharkabean harrapatu eta eguna alaitzen digu paraje eder batek; edota txango bat egitera ateratzean lasaitu, goxatu, askatu edo betetzen gaitu; baita irribarre bat atera eta oroitzapen maiteren bat burura dakarkigunean ere. Bai horixe, gure paisaia da: ederra.

Azken boladan sarri entzun izan ditugu paisaia kultural, landa paisaia zein paisaia naturala hitzak, baita hauek balioan jartzeak duen garrantzia ere. Baina, herritarrontzat garrantzitsua al da gure paisaiak balioan jartzea ala babestea? Eta zein paisaia? Naturala, kulturala, industrial... Zertarako babestu? Eta nola babestuko dugu: argazki gisa ala bere aldaketak onartzuz? Nola jarri balioan aldatzen ari den paisaia?

Galdera guzti hauei erantzun aurretik argi izan behar ditugu paisaia batek bere baitan dituen elementuak, baita bere izaeraren nondik norakoak ere. Honen izaera, natura eta gizakiaren ekingizaren eta elkarreraginaren emaitza da. Hau

 Frailia, Anboton.

da, paisaiak badu guztiontzako bistakoa den alderdi edo izaera fisiko eta dinamiko bat. Baina, horrez gain, badu beste alderdi bat ere, pertzepzioaren bidez gizakiaren buruan sortutakoa, hain zuzen ere. Beraz, paraje bera begiratuta ere, bi pertsonak era ezberdinean hauteman dezakete paisaia.

Zergatik jarri behar da balioan paisaia?

Paisaiak gure nortasunaren eragile dira, baita historiaren eta ondarearen gordailu ere. Iragana ezagutzen laguntzen digute, baita oraina ulertzen eta geroa irudikatzen ere. Bertakoen bizi-kalitatean sekulako eragina dute paisaiek: egunerokotasuna atsegin bihurtuz, biztanleria mantentzen laguntzen dute, eta aisialdiko denboran natura-ekin harremanetan egoteko aukera eskaintzen dute. Horrez gain, baliabide ekonomiko garrantzitsua da, lehen sektoreari eta turismoari lotuta. Gainera, biodibertsitate gordailu dira, energia iturri eta beste hainbat zerbitzu ekologikoren erantzule. Idazle, abeslari, margolari eta hainbat eta hainbat artistentzako inspirazio iturri eta ogibide ere badira.

 Santa Apolonia.

 Anboto sakona inguruan.

 Garaitik.

 Sarria.

 Pinudia lainoetan.

Dena den, esan bezala, paisaia ez da estatikoa. Faktore naturalek, ekonomikoek, sozialek eta kulturelek etengabe eraldatzen dituzte gure lurrrak. Garai batean baserria, hostozabal bakan batzuk eta belardiak nagusi ziren lekuan gaur egun pinudiak gailentzen dira, betiere gailurretako harkaitzen begiradapean. Etorkizunean, ordea, nolakoa izango da Durangaldeko ikuspegia?

Paisaiak eta haren elementuak ezagutu eta balorean jartzeak gure bizitzari egiten dizkieten

ekarpenak kontziente bihurtzea dakar. Hauen dugun eraginaren jakitun izaten lagunduko digu, eta, beraz, dagokion arreta eskaini, arduraz jokatu eta haien gaineko erabakiak hartzea erraztuko digu. Guzti honekin, paisaien izaeraren zergatiak eta sortze zein eraldatze faktore eta arduradunak ezagutu, aintzat hartu eta ulertzeak gure baitan iritzi kritiko sendo bat sortuko du. Faktore guztiak era integratuan kontuan edukiz: alegia, bai naturalak, estetikoak, ekonomikoak, sozialak zein kulturalak ere, eta haien arteko oreka lehenetsiz. Ulertuz bat ez dela

 Orozketa.

bestea baino garrantzitsuagoa, eta mosaikoa den gure paisaia honetan denak izan dezakeela lekua oreka mantenduz gero.

Euskal kultura ondarearen lege proiektua

Eusko Jaurlaritzak 2017an Euskal Kultura eta Ondarea babestu kontserbatu eta balio nabarmentzea bermatzeko lege proiektua argitaratu du. Paisaiari dagokionez berritzailea da, izan ere, kultura eta ondarearen baitan paisaia naturala, paisaia kulturala eta kultur ibilbideak aintzat hartzen ditu, eta paisaia kultur arloko politiketan sartzeko konpromezua hartzen du.

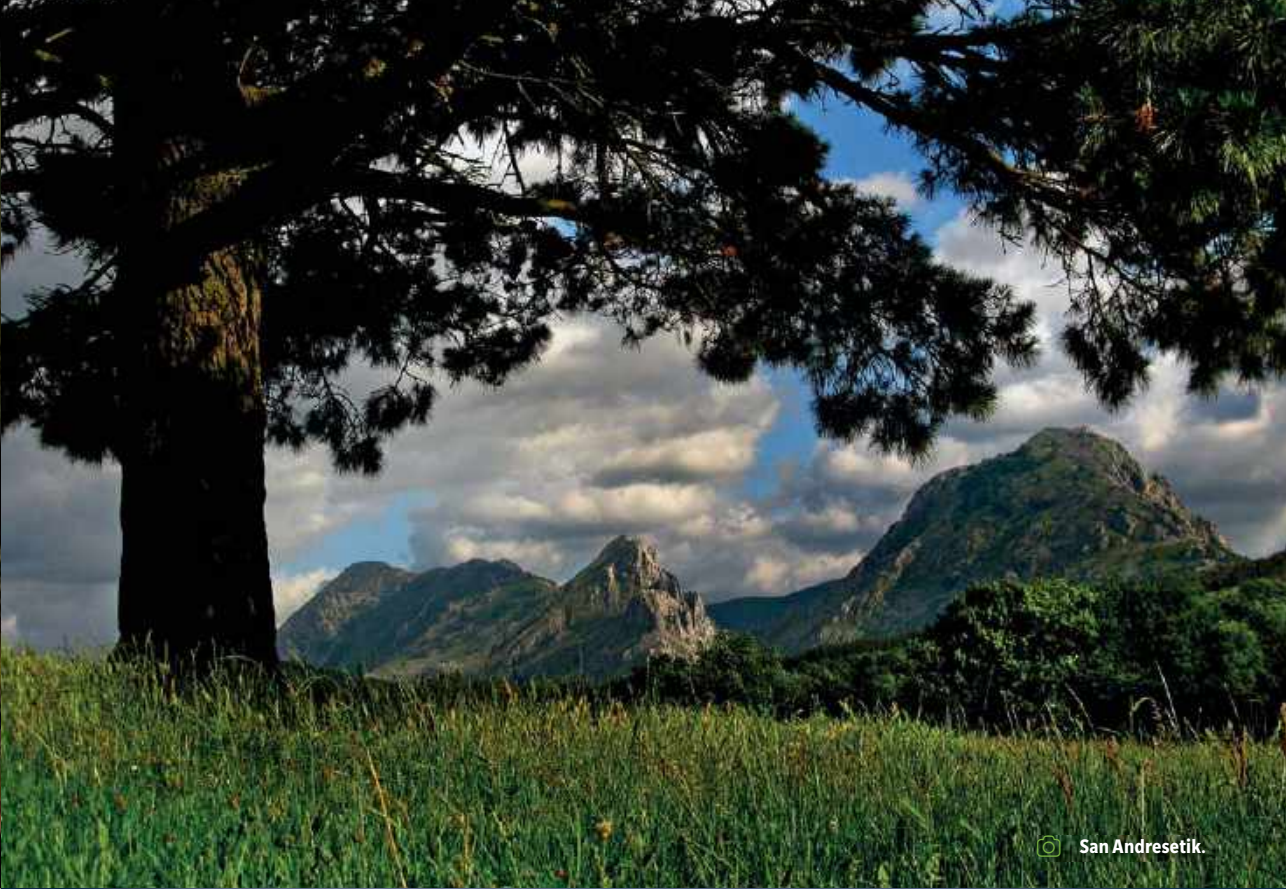
Baina, zer zerikusi du kultur ondareak paisaiarekin? Bada, lege honek kultur ondarearen baitan gure kultur herentzia osatzen duten elementu

📷 Bolinkoba (Abadiño).

📷 Otxandioko "limitadua".

San Andresetik.

Sarria.

esanguratsu guztiak barnebiltzen ditu: bate-tik, errealitate materialaren parte direnak (hala nola objektuak, eraikinak edo paisaiak), eta, bestetik, errealitate immaterialen parte direnak (adibidez, artea eta literatura, bizimoldeak, sin-esmenak, balio-sistemak edota jakintza tradi-zionalak). Horiek guztiak euskal identitatearen adierazpenak baitira.

Beraz, araudiak paisaiak eta ibilbide batzuk identifikatu, dokumentatu, ikertu eta kudea-tzea ahalbidetuko du. Horrekin batera, paisaien transmisioa eta sustapena bermatzera bidera-tzen ditu Eusko Jaurlaritzak, Foru erakundeak eta Udalak. Horrez gain, beste sustapen neu-rrien artean, laguntza ekonomikoak eta pizgarri fiskala aurreikusten ditu.

Baina zeintzuk dira Durangaldeko paisaia-baliabide nagusiak?

Urkiolako parke naturala eta bere paisaiak Du-rangaldeko ikur bihurtu badira ere, eskualdean murgiltzean ohartuko gara zatirik handiena landa -paisaia dela, eta bisitari zein bertakoentzat des-kubritu eta gozatzeko eskaintzen dizkigun txoko eta baliabideak ugariak eta aberatsak direla.

Eskualdeko erliebe malkartsu eta bailara estuek mendiak herrira hurbiltzen dizkigu, istant batean landa eremuaz gozatzeko aukera emanez. Agian

horrexegatik ditugu eskualdean markatutako hainbeste ibilbide hautatzeko.

Durangaldeko paisaiaren elementu nabarmenak erliebea, lehenengo sektorea, landaredia, landa-eremuko biztanleen izaerak, ondare historikoak eta mitologia dira. Guzti horien elkarrekintzak eta presentziak Durangaldeko paisaien izaeraren erantzule dira.

Erliebea eta bereziki mendi-gailurrak (Oiz, Anboto, Aramotz, Urkiola, Mugarra ...) zein hauetatik lortzen diren panoramikek lasaitu eta askatu egiten gaituzte. Landa-paisaiez eta ikuspegi panoramikoez gozatzea ahalbidetzen digute, eta maiz baserri eta baselizentzat kokaleku aproposak izan dira. Kareharriak ez ditu oharkabean pasatzen

uzten gailur hauetako batzuk, ezta gailurrek kareharria ere, horrela Durangaldeko paisaia berezia sortuz.

Dena den, ez dira mendiak soilik erliebearen protagonistak. Izan ere, pixka bat gehiago sakonduz gero, eskualdean interes geologikoa duten txokoak aurkituko ditugu, hala nola, Muntsaratzeko terrazak, Mugarra haitza, Aramotz mendizerrako zein Untzillatxeko karsta eta Atxarteko Bolinkoba, besteak beste.

Gure paisaietan begirada galtzerakoan pinudiak agertuko zaizkigu gure argazkiaren erdia baino gehiago estaliz, basogintzak eskualdean duen indarra azpimarratuz. Dena den, bertako zuhaitzek aipamen berezia merezi dute: izan ere, hainbat

 Izurtza.

baliabide iturri eta bilera leku izan dira beti. Beraz, zuhaitza Durangaldeko landa-eremuko elementu garrantzitsua da eta izan da historian zehar.

Eskualdeko paisaietan aurkitzen dugun soro eta lurretako berdea, gozagarri da gure begibistarako, baita belar moztu usaina edota azienden joare hotsak ere, eta guzti hauen presentzia baserritarren lanari zor zaio. Gehienak Ibaizabal (Durango, Amorebieta-Etxano eta lurretan), Zumelegi (Kanpazarretik behera) zein Zalduerreka (Elorrion eta Berrizen) haranetan eta Garain, Abadiñon eta Atxondo herri inguruetan aurki daitezke. Hauez gozatzeko San Kristobaletik Berrizeko Andikona auzora doan

ibilbidean murgiltzea, Etxano erreko iturburura hurbildu edo landa-auzoetara (Arkotxa-Bediaga auzotik ibilbidea, Mallabiako Berano auzora, Mendraka auzora, ...) txangoak egin ditzakegu. Gainera, Abauntza baserria bisitatu dezakegu landa lanak lehen eskutik bizi nahi baditugu.

Landaredi ezberdin guzti hauen presentziak kolore aldaketak eta kontrasteak uzten dizkigu eszenatokia aldatuz urtean zehar. Hala eta guztiz ere, lehenengo sektoreak paisaien eraikuntzaren ekarpena ez ezik, ekoitzitako produktuekin ere ekarpena egiten du, gure paisaietako balio nabarmena izanik.

 Arandia.

Gailurretatik pixka bat urrunduz, azpiegitura, herrigune eta industriaguneak bailararen forma jarraituz hazten joan dira hondoan. Hauetako azpiegitura batzuk gure historiaren gordailu bihurtu dira, eta gaur egun denboran bidaiatu eta garai haietara itzultzeko gogoia badugu, bisitatu baino ez ditugu egin behar: Arrazola bide berdea (Atxondoko tren geltoki zaharra), Atxarteko harrobia, Arrierreka inguruko zentralak. Baina gure arbasoen aztarna zaharragoak baditugu helburu, Durangaldeak ere horretarako aukera ematen digu. Hala nola, Urkiolako Santutegia, karobiak, ermitak, Bizkaian gelditzen den San Agustingo teileria bakarra, Argiñeta ingurua, Larringango

haize-errota, kobazuloak... Horiek guztiek bertako biztanleengan garrantzia berezia dute baita Anbotoko Mari pertsonaia mitologikoaren historiek ere.

Azkenik, ezin gara gelditu Durangaldeko landata-rreri aipamen berezia egin gabe. Baserri auzoetako biztanleen harreman estua eta inguruarekiko erakutsitako ardura gure paisaietako ikur bilakatu baita. Beraz, ezagutzeko aukera izan nahi baduzue, adi auzo-festa eta antolatutako ekimenetara.